

กฎหมาย จริยธรรม ค่านิยมสังคม

ลี้จิต ธีรเวทิน

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มเนื่องจากความจำเป็นในการอยู่รอด

แต่การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดความขัดแย้ง ความขัดแย้งที่สำคัญคือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่เนื่องจากทรัพยากรมีจำกัด การสร้างระบบการจัดสรรทรัพยากรเพื่อเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายจึงเป็นสิ่งจำเป็น

นอกเหนือจากการจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจแล้ว บุคคลยังมีฐานะต่างกันทางสังคม และสังคมมักจะถูกจัดเป็นชั้นลดหลั่นกันตามลำดับ คนส่วนใหญ่อยากเป็นชนชั้นสูงของสังคม

ดังนั้น การจัดระเบียบสังคมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ

การเข้าไปจัดสรรทรัพยากรและการจัดระเบียบของสังคมนั้นจะกระทำโดยบุคคล ซึ่งมีอำนาจที่จะบังคับให้สิ่งนั้นเกิดขึ้นได้ และบุคคลนั้นจะต้องเป็นคนที่ยอมรับ

การยอมรับดังกล่าวอาจเกิดจากความเกรงกลัว หรือเนื่องจากมีความชอบธรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี หรือมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในชุมชนนั้น

และนั่นคือโครงสร้างอำนาจทางการเมือง

สังคมจึงอยู่กันเป็นชุมชนภายใต้ระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวนี้จะจัดตั้งเป็นสถาบันด้วยการตราเป็นกฎหมายอันเป็นกติกาที่ผู้มีอำนาจสูงสุดของชุมชนนั้นใช้ในการปกครองบริหาร

ขณะเดียวกันก็มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความเชื่อในรูปของอุดมการณ์ทางการเมืองซึ่งอาจจะอิงความเชื่อทางศาสนาให้ประชาชนยอมรับระบบดังกล่าวด้วย

กฎหมายซึ่งเริ่มตั้งแต่รัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง ฯลฯ จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะให้สังคมอยู่ร่วมกันโดยสันติ

อย่างไรก็ตาม ตัวกฎหมายแต่อย่างเดียวย่อมไม่เพียงพอต่อการที่จะให้สังคมอยู่ร่วมกัน ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรจึงต้องอยู่ภายใต้หลักจริยธรรม ซึ่งหลักการที่คอยชี้ทางเพื่อการประพฤติปฏิบัติเป็นมาตรฐานวัดความถูกต้อง ความเหมาะสม ความพอดีพอดี

ในกรณีของผู้ใช้อำนาจทางการเมืองก็ต้องอยู่ภายใต้จริยธรรมทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับจริยธรรมทางสังคม

เมื่อเป็นเช่นนั้น การกระทำบางอย่างของนักการเมืองแม้จะไม่ขัดต่อกฎหมายแต่ก็อาจขัดกับจริยธรรมทางการเมือง เนื่องจากไม่เหมาะสมด้วยประการทั้งปวง

ประเด็นจึงอยู่ที่ว่าค่านิยมของสังคมให้น้ำหนักกับจริยธรรมทางการเมืองมากน้อยเพียงใด

ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการละเมิดจริยธรรมทางการเมืองมีความเข้มข้นเพียงใด

สังคมอยู่ภายใต้กฎหมาย จริยธรรม และค่านิยมของสังคม การกระทำซึ่งขัดต่อกฎหมายที่สามารถจะเห็นเด่นชัดย่อมไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับค่านิยมของประชาชนซึ่งเป็นส่วนที่สามของสังคมนั้นว่าจะให้น้ำหนักต่อการละเมิดกฎหมายของผู้มีอำนาจในแผ่นดินมากน้อยเพียงใด ถ้าการละเมิดความเลื่อมใสกฎหมายเป็นสิ่งซึ่งประชาชน

ไม่ได้ให้ความสำคัญโดยมองว่าเป็นเรื่องปกติ หรือแม้จะไม่ใช่เรื่องปกติก็พยายามอดทนอดกลั้นไม่ให้ความสำคัญต่อการละเมิดดังกล่าว สังคมก็จะไร้หลัก

ขณะเดียวกันแม้จะมีการปฏิบัติตามกฎหมายแต่การกระทำนั้นอาจจะไม่เหมาะสมโดยขัดแย้งกับจริยธรรม ก็ย่อมจะส่งผลในทางลบต่อสังคมเช่นเดียวกัน

ยกตัวอย่างเช่น พฤติกรรมของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นข่าวอยู่ในขณะนี้ ว่ากันในแง่กฎหมายก็ไม่ได้เป็นการกระทำผิดที่เห็นเด่นชัด แต่ในแง่ของจริยธรรมของผู้นำเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม

ทำนองเดียวกับบุคคลที่เป็นครูอาจารย์มีสิทธิที่จะลงทุนในบริษัท แต่กลับเอาเงินไปลงทุนในบริษัทที่มีการปั่นหุ้นซึ่งเป็นเรื่องที่ขัดจริยธรรม

ถึงแม้กฎหมายอาจจะทำอะไรไม่ได้เนื่องจากไม่มีหลักฐาน หรือมีการลงทุนในธุรกิจที่เป็นสถานเริงรมย์ไม่ผิดกฎหมาย แต่ก็เป็นเรื่องที่ขัดจริยธรรมของผู้ที่เป็นแม่พิมพ์หรือพ่อพิมพ์ของชาติ

ความศักดิ์สิทธิ์ของจริยธรรมนั้นขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมที่จะให้น้ำหนักมากน้อยเพียงใด ถ้าสังคมนั้นถือเรื่องจริยธรรมดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งยวด ผู้ละเมิดต่อจริยธรรมก็จะประสบปัญหาอาจจะทำให้ฐานะทางการเมืองของตนสิ้นคลอน

แต่ถ้าค่านิยมสังคมมิได้ให้น้ำหนักหรือให้ความสำคัญต่อการละเมิดจริยธรรม รูปการณ์ก็จะเป็นอย่างอื่น

ดังนั้น กฎหมาย จริยธรรม และค่านิยมของสังคมจะต้องสอดคล้องเป็นแนวเดียวกัน

ตัวอย่างความแตกต่างของสังคมสองสังคมในแง่กฎหมาย จริยธรรม และค่านิยม คือระหว่างญี่ปุ่นและประเทศไทย ในแง่ของกฎหมายนั้น การละเมิดกฎหมายของผู้ปฏิบัติการทาง

การเมืองในประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบกับญี่ปุ่นแล้วกล่าวได้ว่าญี่ปุ่นมีน้อยกว่า

ในแง่จริยธรรมนั้นเมื่อมีเรื่องอื้อฉาวในทำนองฉ้อราษฎร์บังหลวงขึ้นผู้นำญี่ปุ่นจะลาออกจากตำแหน่งเพราะความคาดหวังของประชาชนเป็นเช่นนั้น บางครั้งก็มีการฆ่าตัวตาย

ในกรณีสังคมไทยนั้นความคาดหวังของประชาชนต่อการลาออกของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แม้จะมีอยู่แต่ก็มีได้อยู่ในระดับของสังคมญี่ปุ่น ดังนั้น ความแตกต่างของประเทศทั้งสองจึงเห็นได้ชัด

บางครั้งหลักจริยธรรมของสังคมก็ต่างกัน เช่น ในกรณีประเทศอังกฤษนั้นเรื่องอื้อฉาวทางฐาตุจัดเป็นเรื่องที่ร้ายแรง ผู้นำต้องลาออก

ส่วนในประเทศฝรั่งเศสเรื่องอื้อฉาวถือเป็นเรื่องส่วนตัว หนังสือพิมพ์ที่ขุดคุ้ยเรื่องส่วนตัวดังกล่าวจะถูกสังคมและเพื่อนร่วมอาชีพประณาม

จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันในแง่ความเข้มข้นของกฎหมาย หลักจริยธรรม และค่านิยมของแต่ละสังคม แต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้ ซึ่งได้แก่การลาออกของนักการเมืองจำนวนหลายคนจากตำแหน่งรัฐมนตรี จากการเป็น ส.ส. และจากตำแหน่งการเมืองอื่นๆ เริ่มสะท้อนให้เห็นว่าหลักการจริยธรรมทางการเมือง และค่านิยมของสังคมมีที่ท่าว่าจะเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

ข้อสังเกตดังกล่าวนี้อาจจะถูกคัดค้านว่าเป็นด่วนสรุปเกินไป เพราะความจริงแล้วการลาออกจากตำแหน่งของนักการเมืองจะมีเหตุผลต่างๆ นานา บางคนลาออกเมื่อมีปัญหา บางคนลาออก เพราะถูกบีบคั้นจากพรรคที่ตนสังกัดอยู่

บางคนลาออกเพื่อประท้วงเนื่องจากผิดหวังจากการไม่ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรี บางคนลาออกเพราะกำลังจนต่อหลักฐาน บางคนอาจจะลาออกเนื่องจากแรงบีบคั้นจากกระแสสังคม

ซึ่งกรณีที่ยกมาทั้งหมดนั้นพอจะสรุปได้ว่า ถึงแม้จะไม่มี การเปลี่ยนแปลงในทางจริยธรรมและค่านิยมของสังคมอย่างเห็นเด่นชัด แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าเนื่องจากบรรยากาศและกระแสของการปฏิรูปการเมือง เนื่องจากกลไกที่เอื้ออำนวยต่อการแสดงออกตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และเนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจที่ทรุดโทรม ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นมีผลกระทบโดยตรงต่อคนในสังคม

และสรุปได้ว่าผลดังกล่าวเกิดจากพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องของนักการเมือง จึงทำให้แรงกดดันจากบรรยากาศทางการเมืองหนักหน่วงกว่าที่มีมาในอดีต

ซึ่งส่งผลสำคัญก็คือ ทำให้การเรียกร้องให้นักการเมืองลาออกจากตำแหน่งโดยแสดงความเห็นผ่านสื่อมวลชนกลายเป็นแรงผลักดันที่สำคัญยิ่งขึ้น

และนี่คือสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ดูเหมือนว่าสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งคงเป็นความจริงในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้จะต้องมีการผลักดันและส่งเสริมด้วยค่านิยมของคนในสังคมต่อไป กลุ่มพลังสังคมต่างๆ เริ่มคืบคลานตั้งแต่กลุ่มสตรี กลุ่มคุ้มครองผู้บริโภค กลุ่มพิทักษ์ประชาธิปไตย กลุ่มรักษาความยุติธรรมทางสังคม กลุ่มพิทักษ์สภาพแวดล้อม ฯลฯ จะต้องช่วยกันผลักดันให้เกิดมาตรฐานที่เข้มข้นยิ่งขึ้นของจริยธรรมทางการเมืองและค่านิยมของสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาจริยธรรมที่น่าพึงประสงค์ดังกล่าว

ขณะเดียวกันการละเมิดต่อกฎหมายด้วยการละเลยละทิ้งซึ่งหมิ่นเหม่ต่อการกระทำผิดทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือขัดต่อจริยธรรม จารีตประเพณีของการปกครองแบบประชาธิปไตย จะต้องมีการคัดค้านอย่างแข็งขัน

เพื่อให้สังคมสามารถดำเนินไปได้ภายใต้กรอบของกฎหมาย จริยธรรม และค่านิยม ซึ่งส่งเสริมผลักดันซึ่งกันและกัน

สังคมใดที่ไร้กฎหมายที่ศักดิ์สิทธิ์ สังคมนั้นจะกลายเป็นอนาธิปไตย จะนำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบของผู้แข็งแกร่งกว่า หรือผู้ได้เปรียบทางสังคม

สังคมใดไร้ซึ่งจริยธรรมสังคมนั้นก็จะกลายเป็นสังคมป่าเถื่อน สร้างความเดือดร้อนให้กับคนส่วนใหญ่

ค่านิยมสังคมที่มีได้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติทางกฎหมาย และการรักษาไว้ซึ่งจริยธรรม ค่านิยมนั้นย่อมนำไปสู่ความเลื่อมใสและถ้อยของของคนในสังคม

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามที่ไดกล่ามาแล้วน่าจะถือเป็นนิมิตหมายที่ดีของสังคมไทย ก็ได้แต่หวังว่าจะกลายเป็นการเปิดประตูไปสู่มิติใหม่แห่งระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งสามารถจะพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน บนสามขาของสังคม ซึ่งได้แก่กฎหมาย จริยธรรม และค่านิยม

ตัวแปรบนสามขาหยั่งดังกล่าวนี้จะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในที่สุด